

Kuuden suurimman kaupungin hallitusohjelmatavoitteet 2023

Suomen, Euroopan ja maailman suuret kysymykset ratkaistaan kaupungeissa

Kuusi suurinta kaupunkia

- ovat maamme keskeisimpiä kasvuedellytysten rakentajia ja talouskasvun kahden tärkeän lähteen eli innovaatioiden ja investointien syntypaikkoja,
- investoivat ja kehittävät kansainvälisiä kasvuympäristöjä, kouluttavat uusia osaajia ja ovat siten elintärkeitä koko Suomen hyvinvoinnin kannalta,
- kantavat sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävän roolinsa tulevaisuuden kestävien, digitaalisten, kilpailukykyisten ja sosiaalisesti oikeudenmukaisten yhteiskuntien rakentamisessa
- ovat EU-verkostojen ja -hankkeiden kautta ratkaisemassa myös eurooppalaisia haasteita ja vahvistamassa EU:n kilpailukykyä
- ovat monissa kysymyksissä yhteiskunnallisten päätösten varsinainen toimeenpanija.

Kaupungit haluavat ratkaista ensi vaalikauden haasteet yhdessä hallituksen kanssa ja panostaa pitkäjänteisen kumppanuuden avulla päätösten hyvään toimeenpanoon.

Kuuden suurimman kaupungin keskeiset tavoitteet

- 1. Kaupungit ja valtio yhteistyöhön koko Suomen hyväksi.** Kaupunkien ja valtion kumppanuuden vahvistamiseksi muodostetaan kuuden suurimman kaupungin ja valtion välinen strateginen allianssi ja pysyvä yhteistyöelin. Allianssin kautta luodaan kasvua koko Suomeen ja toteutetaan toimenpiteitä, joilla edistetään osaavan työvoiman saatavuutta, digitalisaatiota, TKI-toimintaa ja vientiä sekä houkutellaan investointeja ja lisätään kaupunkien toimintavapautta.
- 2. Kasvu asuu kaupungeissa ja niiden investoinnit vahvistavat koko maan kasvua.** Kaupunkien kasvua tuetaan ja investointikykyä vahvistetaan selkeyttämällä valtionosuusjärjestelmää ja parantamalla kuntien veropohjaa. Hyvinvointialueiden tehtäväkenttää tai velvoitteita ei laajenneta. Sote-rahoitusmalli päivitetään ja huomioidaan siinä mahdollisimman kattavasti eri alueiden palveluiden järjestämisen todellinen rahoitustarve ja alueiden erityispiirteet. Kaikki kaupungeille esimerkiksi kriisiolosuhteiden johdosta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset kompensoidaan täysimääräisesti ja sovitaan kustannusjaon periaatteet pitkäjänteisesti.
- 3. Kestävämpi Suomi ja isot ilmastoteot tehdään kaupungeissa.** Kestävää kasvua sekä vihreää ja digitaalista siirtymää nopeutetaan nostamalla tieteen rahoituksen tasoa ja vähentämällä korkeakoulukentän pirstaleisuutta. Suurimpien kaupunkien alueellisten kiertotalousekosysteemien toimintaa vauhditetaan ja resursseja kohdennetaan kaupunkien työhön, joka tähtää valtakunnallisten hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseen sekä digivihreää kaksoissiirtymää tukeviin innovaatioihin. Datan, automaation ja tekoälyn hyödyntämistä julkisella sektorilla syvennetään.

Kuuden suurimman kaupungin keskeiset tavoitteet

- 4. Hyvinvointia ja kasvua luodaan osaamiseen panostamalla.** Osaajapulan ratkaisemiseksi ja osaamisen panostamiseksi nostetaan pysyvästi korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen määrää kasvukeskuksissa. Koulutusjärjestelmää ja tutkintorakenteita kehitetään vastaamaan muuttuvan työelämän tarpeita. Nopeutetaan kansainvälisten työntekijöiden oleskelulupa- ja rekisteröintiprosesseja. TE-palvelujen rahoitus turvataan, jotta kunnilla on mahdollisuudet onnistua kohtaanto-ongelman ratkaisemisessa.
- 5. Tuki kansainvälisille ja kansallisille yhteyksille sekä joukkoliikenteelle hyödyttää kaikkia.** Parannetaan saavutettavuutta sekä kansainvälisiä ja kansallisia yhteyksiä ja investoidaan kestäväan kasvuun. Jatketaan MAL-sopimuksia nykyisillä MAL-seuduilla ja varmistetaan sopimusten toteuttamiselle riittävä rahoitustaso. Vakiinnutetaan suurten kaupunkien joukkoliikennetuki pohjoismaisten verrokkikaupunkien tasolle. Toteutetaan suurten kaupunkien väliset nopeat raideyhteydet ja varmistetaan niille täysi EU-rahoitus.

**I Kumppanuus kannattaa:
Kaupungit ja valtio yhteistyöhön
koko Suomen hyväksi**

Kaupunkien ja valtion on toimittava yhdessä. Niiden kumppanuutta, vaikuttavaa yhteistyötä ja yhteistä toimeenpanokykyä on vahvistettava.

Tätä tarkoitusta varten hallitus:

- **Muodostaa kuuden suurimman kaupungin ja valtion välisen uuden strategisen allianssin ja perustaa siihen liittyen kaupunkien ja valtion pysyvän yhteiselimen.**

Allianssin kautta luodaan kasvua koko Suomeen ja synnytetään sekä toteutetaan toimenpiteitä, joilla edistetään osaavan työvoiman saatavuutta, digitalisaatiota, TKI-toimintaa ja vientiä sekä houkutellaan investointeja ja lisätään kaupunkien toimintavapautta.

Sen avulla vahvistetaan kaupunkien ja valtion vuoropuhelua myös kriisiolosuhteissa sekä yhteistä vaikuttamista EU:n suuntaan.

II Kasvu asuu kaupungeissa

Kaupunkien investoinnit vahvistavat Suomen kasvua. Kaupunkien kasvu- ja investointikyvyn vahvistamiseksi hallitus:

- **Uudistaa valtionosuusjärjestelmää, jotta järjestelmä vastaisi paremmin perustehtävänsä** eikä toimisi vain järjestelmämuutosten tasausmekanismina.
 - **Valtionosuusjärjestelmässä huomioidaan paremmin sekä vieraskielisyydestä aiheutuvat todelliset kustannukset ja väestönkasvu että kuntien panostukset elinvoiman edistämiseen.**
- Vieraskielisyyden, asukasmäärän kasvun ja työpaikkaomavaraisuuden perushintaa korotetaan. Vieraskielisyyden sekä työpaikkaomavaraisuuden perushinta tulee vähintään säilyttää sote-uudistuksen yhteydessä määritellyllä, niin sanotulla puhtaan siirron tasolla.
- Arvioidaan esimerkiksi erillistutkimusten kautta tarkemmin vieraskielisistä aiheutuvat todelliset kustannukset ja huomioidaan arvioinnin johtopäätökset rahoitusjärjestelmän kehittämisessä.

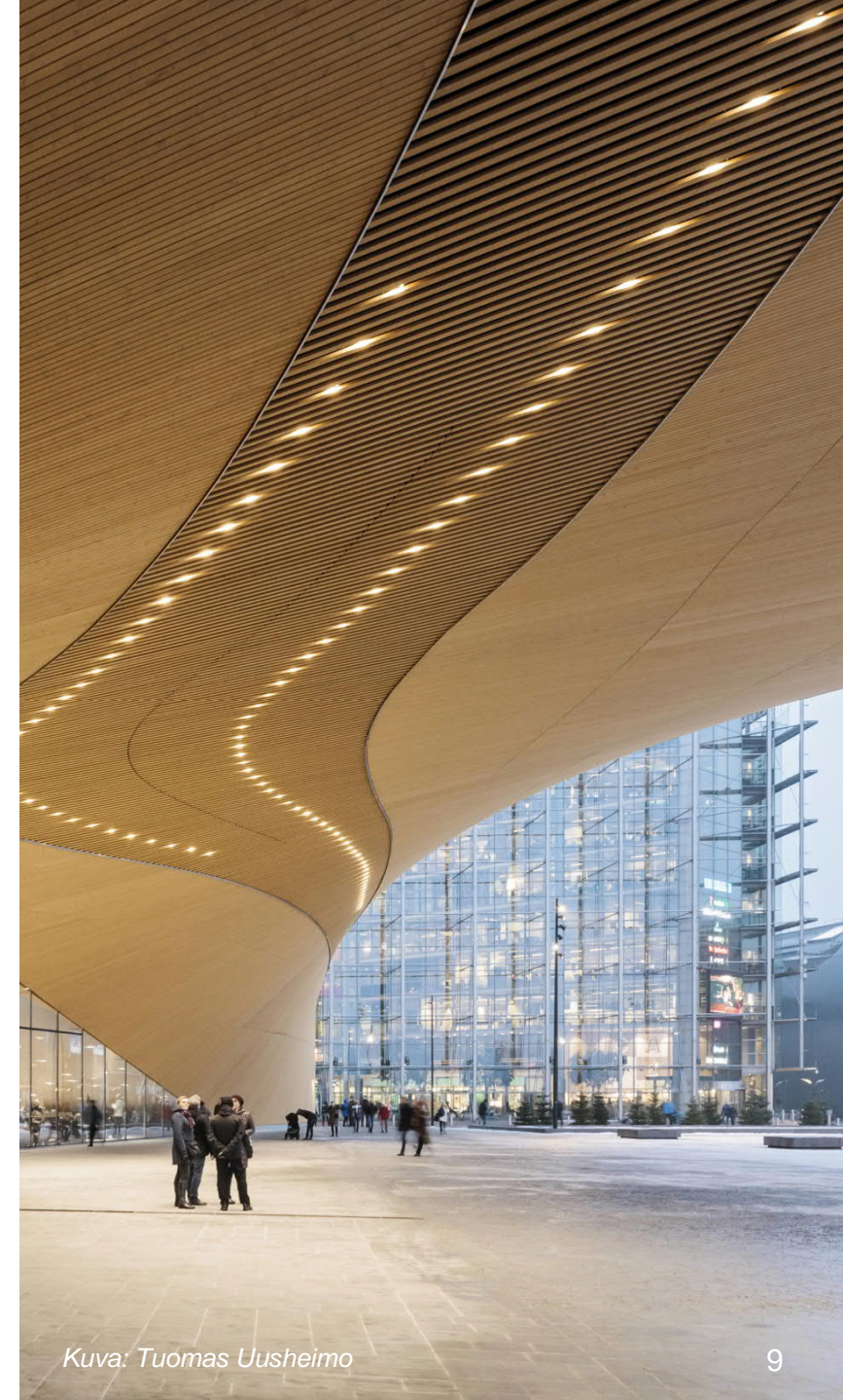

- **Parantaa kuntien veropohjaa** seuraavilla tavoilla:
 - **Kunnallisveron efektiivisyyttä parannetaan** esimerkiksi siirtämällä ansiotuloverotuksen vähennysjärjestelmää valtion ansiotuloverotuksen puolelle.

Kuntien nimellisten ja efektiivisten veroprosenttien eroa kavennetaan. Muutokset eivät saa johtaa pienituloisten aseman heikkenemiseen.

- Kunnille taataan riittävän suuri osuus yhteisöverokertymästä siten, että **yhteisöveron kuntaryhmän jako-osuus palautetaan takaisin sote-uudistusta edeltävälle tasolle** eli kolmasosaan.

Yhteisöveron tulee säilyä kaupungeille kannustimena houkutella uusia, kansainvälisiä kasvuinvestointeja Suomeen.

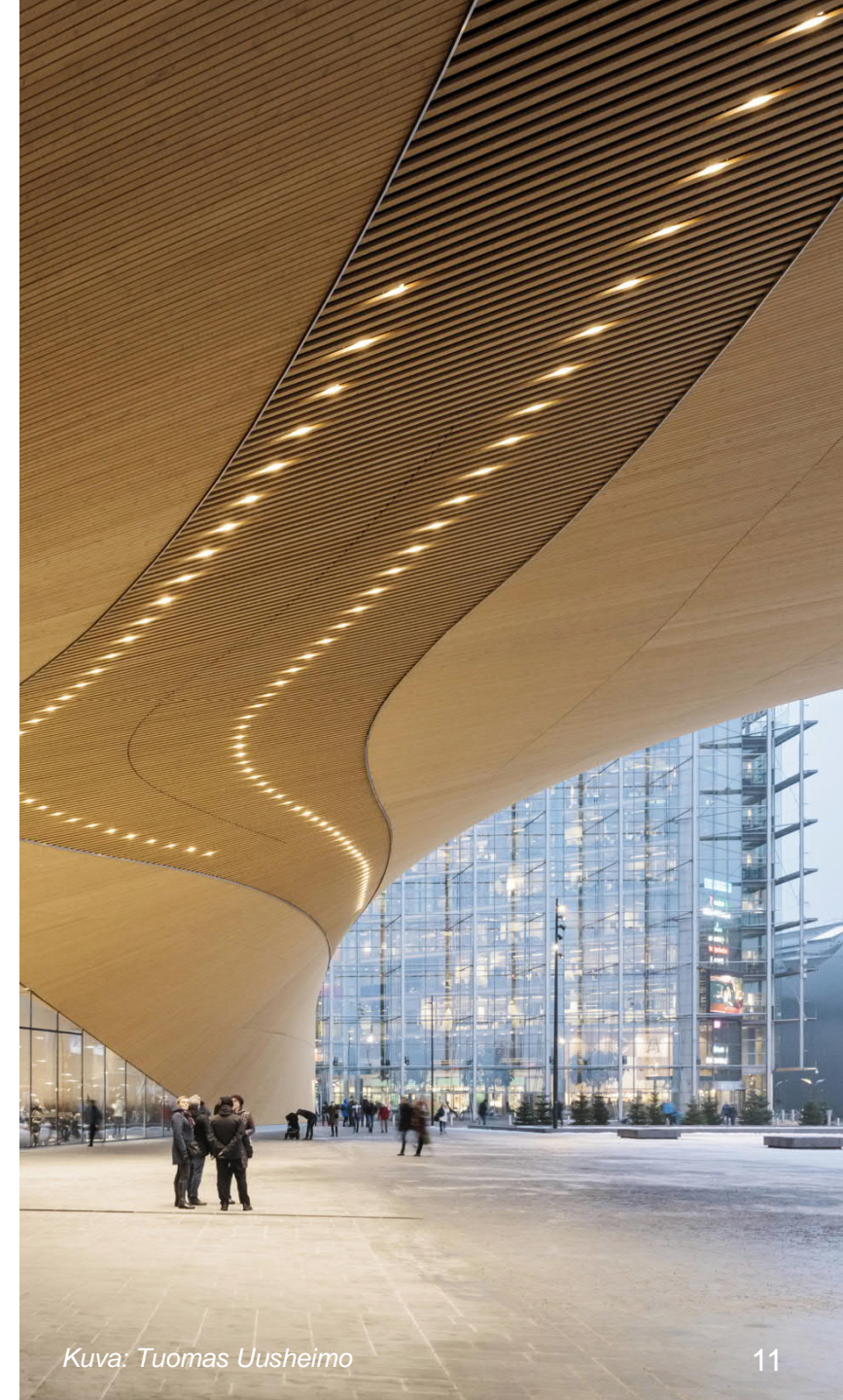

- **Ei laajenna hyvinvointialueiden tehtäväkenttää eikä velvoitteita.**
- **Päivittää sote-rahoitusmallin**, jossa huomioidaan eri alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämisen todellinen rahoitustarve mahdollisimman kattavasti, tuotantokustannusten erot eri alueiden välillä sekä alueiden erityispiirteet.
- Tukee terveysteknologioiden, sairaaloiden ja terveydenhuollon ratkaisujen kehittämistä **varmistamalla tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoituksen ja panostamalla alan opetukseen.**
- **Irrottaa yliopistollisen sairaalan edellyttämän TKIO-rahoituksen hyvinvointialueiden valtionrahoituksesta ja siirtää omaksi rahoitukseksi valtion budjetissa.**
- **Arvioi tarvetta hyvinvointialueiden välisen työnjaon muutoksiin ja tehtävien kokoamista suurempiin yksiköihin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten hillitsemiseksi.**

- **Arvioi kuntien tehtävien ja velvoitteiden lisäämistä erittäin huolellisesti suhteessa kuntien talouden kestävyYTEEN.**
- **Uudistaa työllisyyden suotuisan kehityksen tukemiseksi muun muassa verotusta sekä työ- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä siten, että työn tekemisen kannusteet paranevat ja työn vastaanottaminen on yksinkertaisempaa.**
- **Sitoutuu kompensoimaan täysimääräisesti ja oikeudenmukaisesti sellaiset ylimääräiset kustannukset, joita kaupungeille aiheutuu esimerkiksi kriisiolosuhteissa.**

Kuntien ja valtion kustannusjaon periaatteet on sovittava yhdessä ja niitä on pitkäjänteisesti noudatettava sekä normaalioloissa että kriisien keskellä.

**III Kestävämpi Suomi ja isot
ilmastoteot tehdään
kaupungeissa**

Kaupungit rakentavat kestävämpää ja tuottavampaa Suomea. Kestävän kasvun sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän vauhdittamiseksi hallitus:

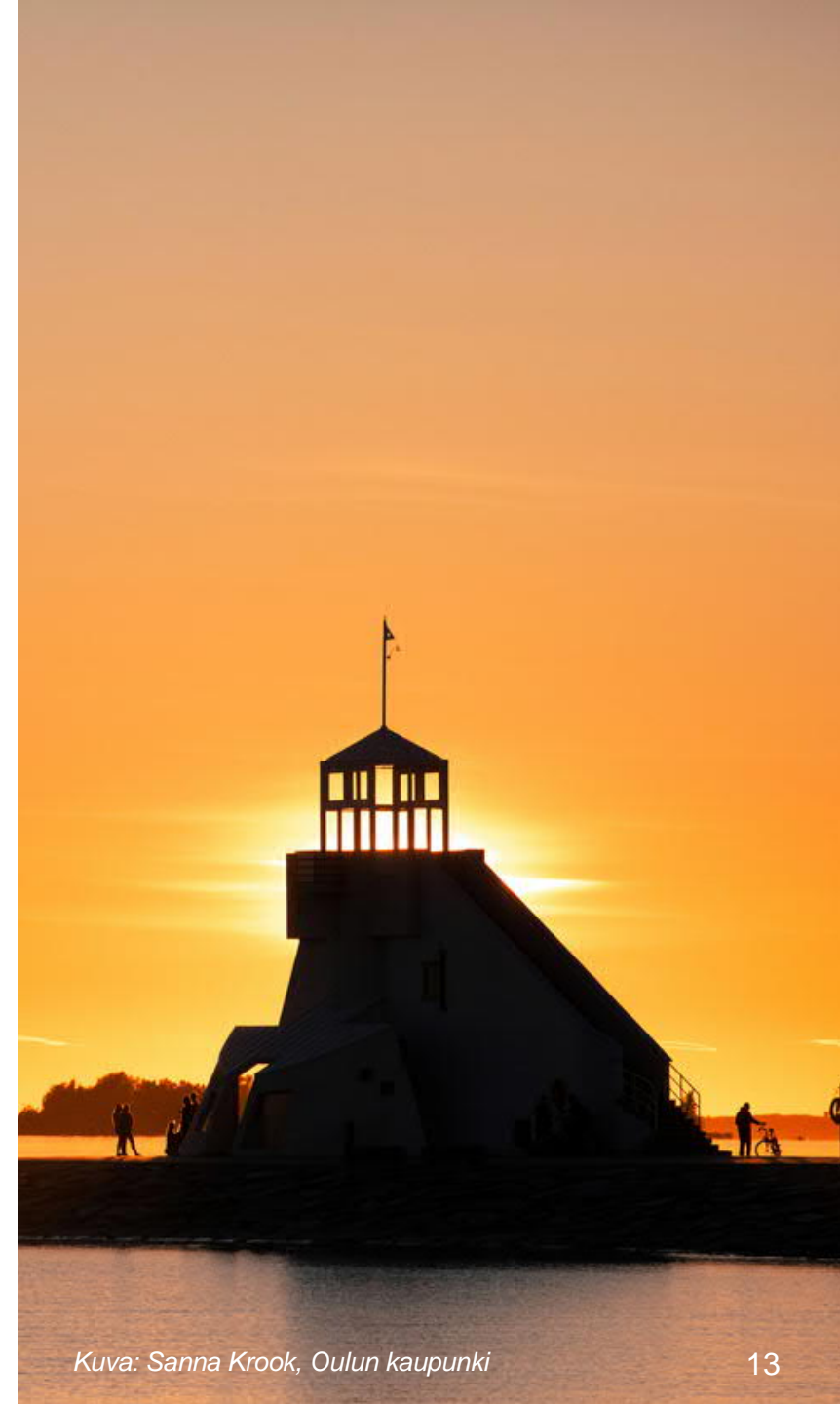
- **Vahvistaa osaamisen kasvattamisen ja tieteen tekemisen edellytyksiä nykyistä strategisemmin.**

Tieteen rahoituksen tasoa nostetaan ja korkeakoulukentän pirstaleisuutta vähennetään. Laatuksiteerit ohjaavat tieteen ja tutkimuksen rahoitusta aiempaa vahvemmin.

Rahoitusta suunnataan kaupunkien kehitys- ja kokeilualustatoimintaan, jossa esimerkiksi yritykset voivat testata tuotteitaan ja palveluitaan aidoissa kaupunkiympäristöissä.

TKI-toiminnalla tuetaan Suomen kasvua ja kilpailukykyä, eikä sitä käytetä aluepolitiikan välineenä.

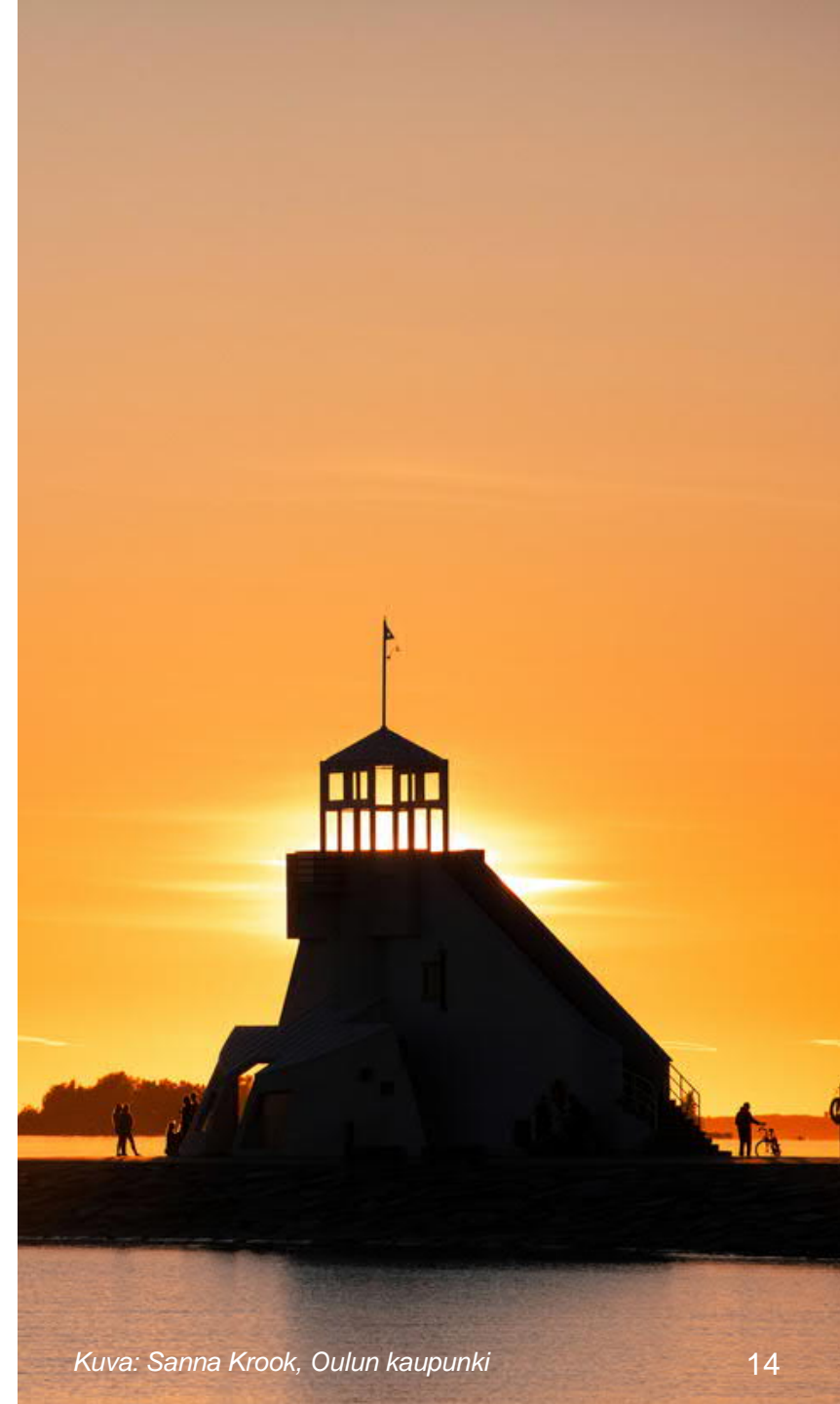
- **Rakentaa uuden valtiollisen rahoitusmekanismin**, jolla voidaan turvata tarvittava kansallisen vastinrahoituksen osuus merkittävässä ulkopuolisen rahoituksen, kuten EU:n ohjelmissa.

- **Jatkaa Business Finlandin veturiohjelmää** ja vahvistaa startupien ja pk-yritysten osallisuutta ohjelmassa.
- **Varmistaa, että valtion ja kaupunkien yhteistyönä Suomi ottaa johtavan roolin EU:n digitaalisen kompassin toimeenpanossa.** Hyviä investointikohteita tiellä kohti digisuvereniteettia ovat esimerkiksi mikrosirut ja tulevaisuuden tietoliikenne.
- **Kohdentaa resursseja työhön, jolla kaupungeissa voidaan saavuttaa pienempi hiilijalanjälki** valtakunnallisten hiilineutraaliustavoitteiden mukaisesti, suurempi hiilikädenjälki ja tarvittava sopeutumiskyvykkyys.

Digivihreän kaksoissiirtymän toteuttamista tuetaan panostamalla innovaatioihin, mikä kannustaa myös yrityksiä vähentämään päästöjä ja kasvattamaan hiilikädenjälkeä.

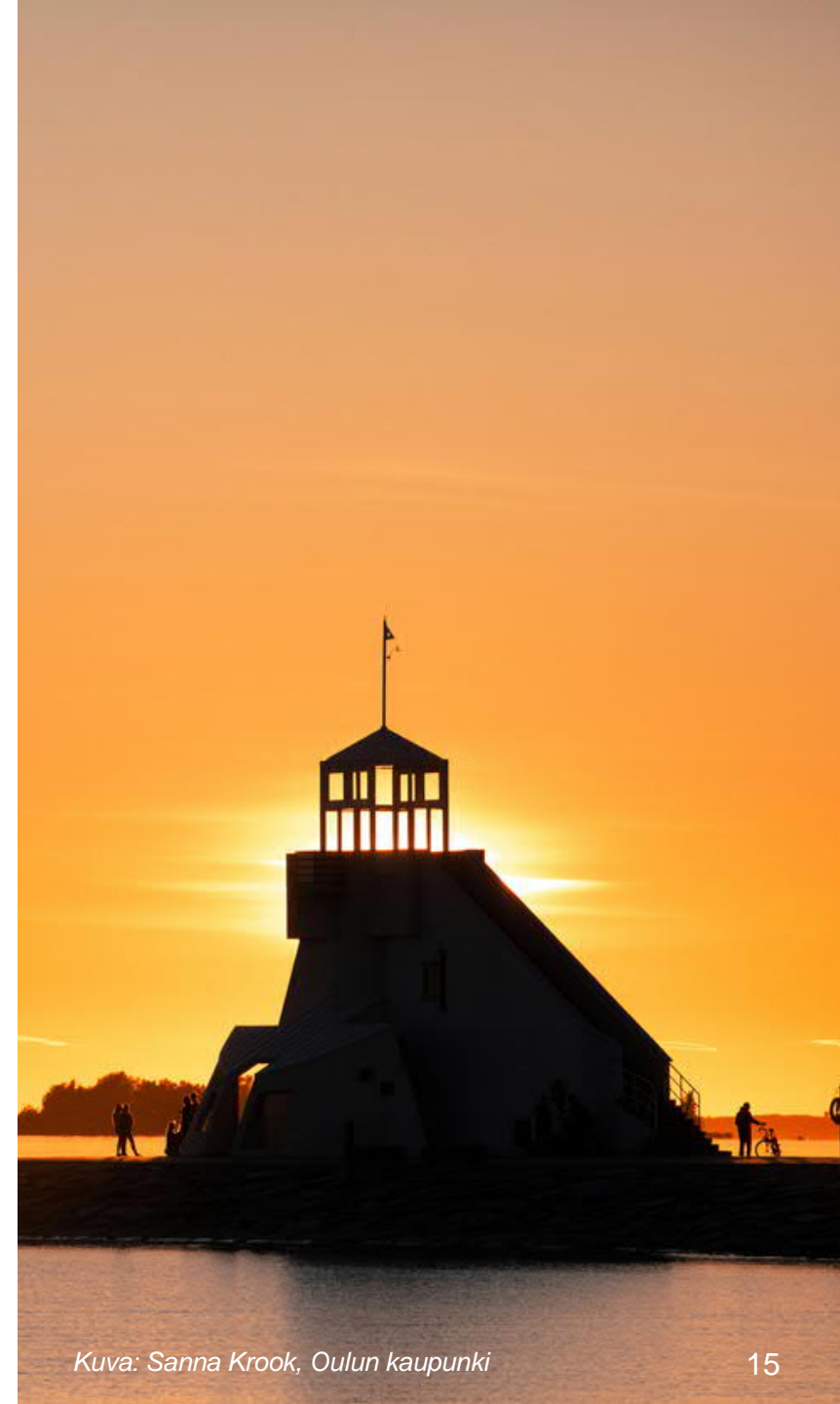
Varoja suunnataan maalämpöön, tuulivoimaan, vetyyn ja aurinkoenergiasiirtymään sekä teollisuudessa että kotitalouksissa.

- **Vauhdittaa suurimpien kaupunkien alueellisten kiertotalousekosysteemien toimintaa.**

Kansallista ja EU-rahoitusta suunnataan kiertotalouden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan, alustayhtiöiden pääomitukseseen ja kansainvälistymiseen.

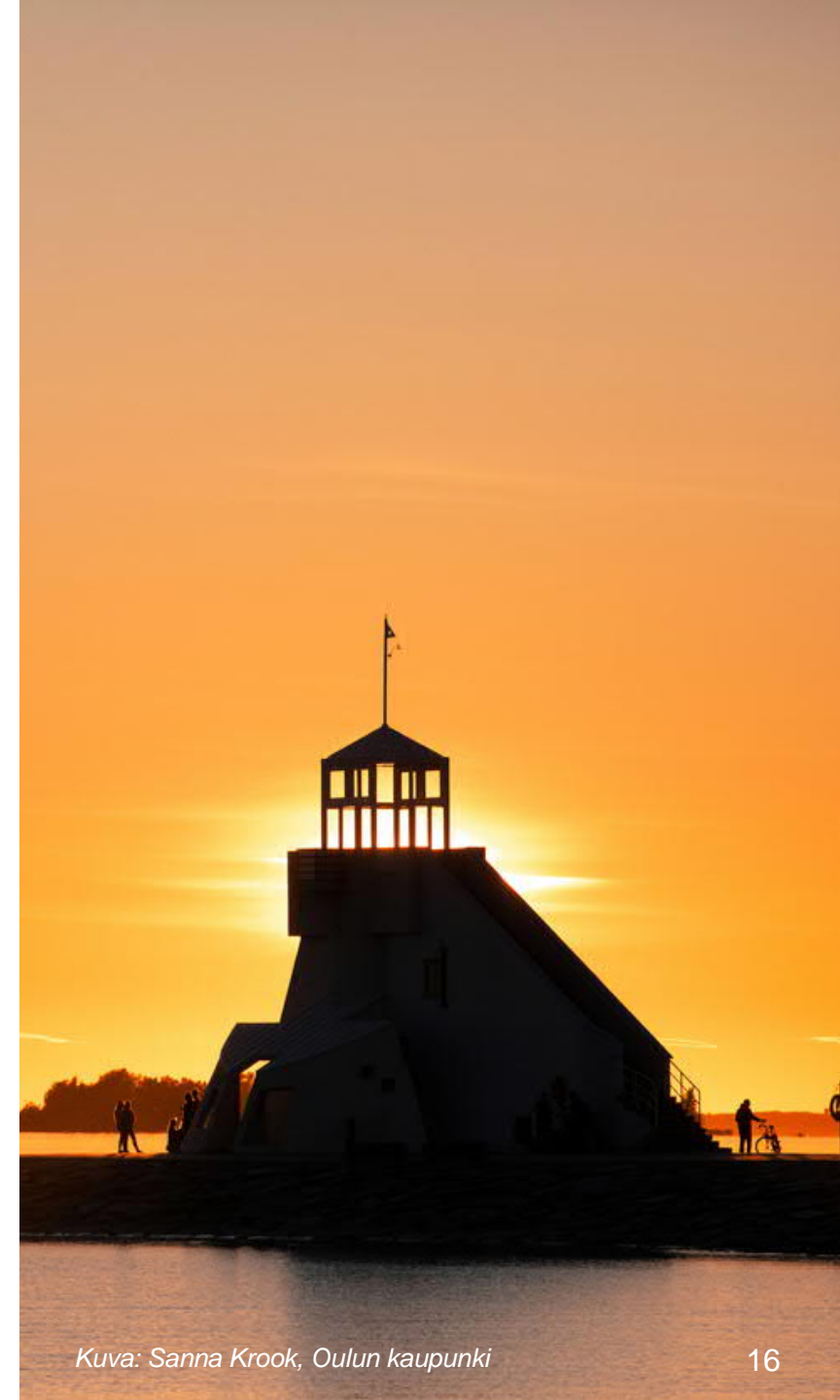
Tavoitteena on edistää vähähiilistä kiertotaloutta tukevia investointeja erityisesti merkittävimmissä materiaalivirroissa (kuten rakennusmateriaalit, maamassat ja uusiomaat, ravinteet, tekstiili, muovi, akkumetalli) ja kestävässä liikkumisessa.

- **Syventää ja laajentaa datan ja tekoälyn hyödyntämistä osana julkisen sektorin palvelurakennetta** niin, että tiedonkulku valtio- ja kuntatoimijoiden sekä palveluiden tuottajien välillä on sujuvaa ja tietoturvallista.

Yhteistyötä kaupunkien kanssa tiivistetään myös ennakoivien palveluiden kehittämisessä, erityisesti segregaaation ehkäisyssä, työllisyydessä ja tehokkaissa yrityspalveluissa.

- **Otaa käyttöön digital first -toteutusmallin julkisissa palveluissa.** Tieto täytyy antaa julkiselle toimijalle lähtökohtaisesti vain kerran, minkä jälkeen tieto liikkuu julkisten palveluiden sisällä luvitettuna sujuvasti.

IV Hyvinvointia ja kasvua luodaan osaamiseen panostamisella

Osaajapula ratkaistaan kuudessa suurimmassa kaupungissa. Osaamiseen panostamiseksi hallitus:

- **Nostaa pysyvästi korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen määrää kasvukeskuksissa.**

Kasvattaa ja keskittää korkeakoulutuksen resursseja.

Lisää aloituspaikkoja työvoimapula-aloille, ja osoittaa korkeakouluille riittävän rahoituksen koulutuksen laadun takaamiseksi.

Kehittää lisäksi koulutusjärjestelmää ja tutkintorakenteita vastaamaan paremmin nopeasti muuttuvan työelämän tarpeita.

Lisää jatkuvaa oppimista esimerkiksi luomalla erilaisia pätevyisympolkuja ja työn ohessa suoritettavia monimuotokoulutuksia.

- **Nopeuttaa kansainvälisten osaajien, yrittäjien ja heidän perheenjäsentensä oleskelulupa- ja rekisteröintiprosesseja ja kehittää ulkomaalaisen tunnistamiseen liittyviä käytänteitä nykyistä laaja-alaisemman etäasioinnin mahdollistamiseksi.**

Sujuvoittaa ja nopeuttaa ulkomailla hankitun koulutuksen tunnustamista ja ammattihenkilöiden, kuten sote-henkilöstön, rekisteröitymistä ammatinharjoittamisoikeuden saamiseksi.

Osoittaa vieraskielisten täydennyskoulutukseen pysyvän rahoituksen hankerahoituksen sijaan.

Otaa räätälöivät täydennyskoulutukset osaksi työvoimapula-alojen osaajahoukuttelua.

- **Huolehtii, että kunnille siirtymässä olevien TE-palvelujen rahoitus, ohjausjärjestelmä ja asiakaspalvelun lainsäädäntö turvaavat kuntien todelliset mahdollisuudet onnistua kohtaantongelmien ratkaisemisessa kannustinjärjestelmän edellyttämällä tavalla. Tämä tarkoittaa joustavuuden ja harkinnan lisäämistä asiakkaiden palveluprosesseihin.**
- **Osoittaa pysyvät resurssit valtionhallinnon ja suurimpien kaupunkien kansainvälisten osajien houkuttelua ja asettautumista tukevaan työhön, minkä turvin muun muassa vakinaistetaan International House -toiminta. Resurssit suhteutetaan alueen maahanmuuttajaväestön määrälliseen osuuteen.**

Asettaa entistä vahvemmin tavoitteeksi yhden luukun periaatteen maahantulon alkuvaiheen asiointissa ja selvittää kaupunkien mahdollisuuden työlupien myöntämiseen.

- **Ohjaa Suomen olemassa olevia kansainvälisiä organisaatioita ja verkostoja**, kuten Business Finlandia ja lähetystöverkostoa **toimimaan aikaisempaa selkeästi vaikuttavammin kuntien ja yritysten kansainvälisen työvoiman houkuttelussa ja rekrytoinnissa.**
- **Mahdollistaa englanninkielisen, kansallisen lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittamisen** sekä kasvattaa englanninkielisten tutkintojen määrää ammatillisessa koulutuksessa.

Sisällyttää opintoihin riittävän kotimaisten kielten opetuksen.

Kasvattaa lisäksi kansainvälisten koulujen kapasiteettia vastaamaan Suomeen tulevien kansainvälisten osaajien perheiden tarpeita.

- **Vahvistaa maahanmuuttajien työllisyysasteen nostamista** ja parantaa monipuolisin keinoin erityisesti maahanmuuttajanaisten asemaa ja mahdollisuuksia työllistyä.

Edistää maahanmuuttajaperheiden lasten ja nuorten sosiaalista liikkuvuutta koulutuksessa esimerkiksi vahvistamalla toisen polven maahanmuuttajien suomen kielen taitoja ja osoittamalla toimiin valtion rahoituksen.

- **Purkaa asteittain ammatillisen koulutuksen järjestämislupaprosessia.**
- **Jatkaa koulutusviennin esteiden purkua erityisesti toisella asteella**, esimerkiksi luopumalla tutkintojen myyntiin vaadittavista poikkeamislupahakemuksista.

**V Tuki kansainvälisille ja
kansallisille yhteyksille ja
joukkoliikenteelle hyödyttää
kaikkia**

Saavutettavuuden ja huoltovarmuuden parantaminen hyödyttää koko Suomea. Kansainvälisten ja kansallisten yhteyksien varmistamiseksi hallitus:

- **Investoi kestäväan kasvuun ja tuottavuuteen toteuttamalla TEN-T ydinverkkokäytävien liikenneinvestoinnit suurilla kaupunkiseuduilla.**

Suurten kaupunkien väliset nopeat raideyhteydet toteutetaan ja varmistetaan niille täysi EU-rahoitus.

- **Tekee selkeän linjauksen siitä, että valtio kantaa vastuun väyläverkon kehittämisrahoituksesta** myös kasvuseuduilla ja mahdollistaa tätä kautta kaupunkiseutujen kasvun kestäväällä tavalla.

- **Ohjaa merkittävästi nykyistä suuremman rahoitusosuuden MAL-kaupunkiseutujen suunnitelmissa ja sopimuksissa tunnistettuihin yhteisrahoitteisiin hankkeisiin, kun valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa päivitetään. Nykyisen suunnitelman riittämätön rahoitustaso heikentää suurten kaupunkien kasvumahdollisuuksia ja hidastaa koko Suomen talouskasvua.**
- **Lisää koko maan ja kaupunkien kasvun edellytyksiä jatkamalla nykyisten MAL-seutujen kanssa maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksia.**

MAL-sopimukseen varmistetaan valtion riittävä rahoitusosuus liikenneinvestoinneille ja tuetaan näin seutujen asuntotuotantotavoitteiden saavuttamista. Hallitus huomioi valtiolle tulevat vero- ja työllisyshyödyt.

Valtio osallistuu suurten kaupunkien pikaraitiotieinvestointien rahoitukseen. Hankkeet vauhdittavat yksityisen sektorin investointien kautta kansallista kasvua ja kansallisten ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamista.

- **Vakiinnuttaa suurten kaupunkien joukkoliikennetuen pohjoismaisten verrokkikaupunkien tasolle (150 milj. euroa vuodessa).**

Suurimpien kaupunkien joukkoliikenteen toipumiseen koronan aiheuttamista taloudellisista vaikeuksista varataan vuosille 2023–2025 myös siltarahoitus, jonka lähtötaso on 150 milj. euroa vuodessa.

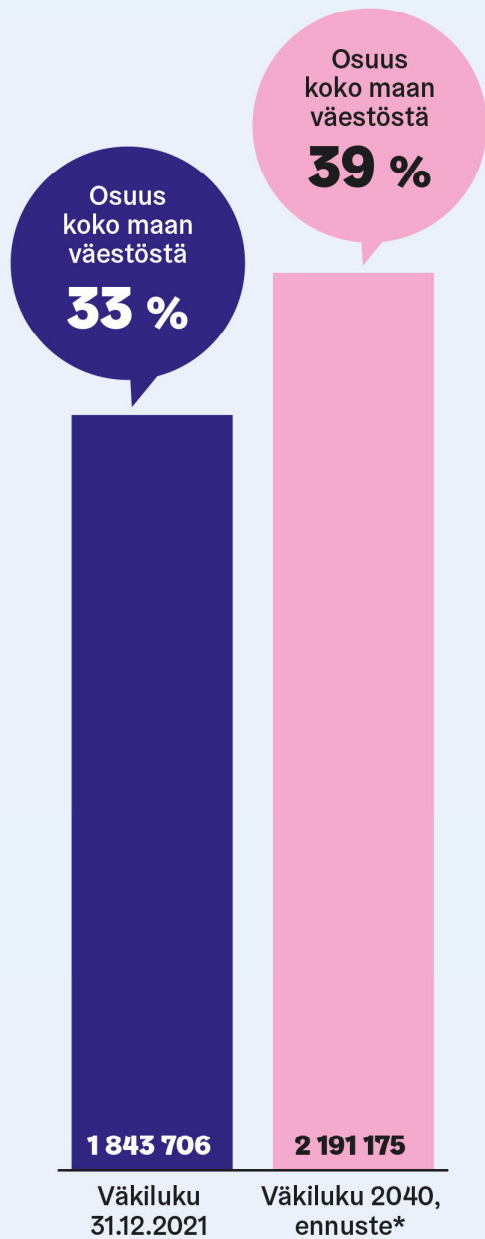
- **Tekee selkeän linjauksen Suomen ulkoisen saavutettavuuden ja kansainvälisen viennin edistämiseksi.**

Varaa riittävän kehittämisrahoituksen kansainvälisten maayhteyksien, satamien ja lentoasemien kilpailukyvyn varmistamiseksi. Näin varaudutaan myös turvallisuusympäristön muutoksesta aiheutuviin mahdollisiin häiriöihin.

- Ohjaa omistajapolitiikallaan Finavia Oyj:n toimintaa siten, että se **edistää kansainvälisen kasvun ja huoltovarmuuden kannalta tärkeiden, suurimpien kaupunkien läheisten lentoasemien (Helsinki-Vantaa, Oulu, Turku, Tampere-Pirkkala) toimintaedellytyksiä ja liikennettä.**

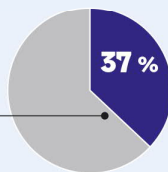
Kuutoskaupungit*

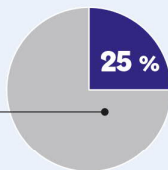
*Tilastokeskus ja kaupungit

Väestön osuus (2021)

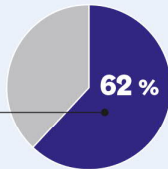
Koko maan nuorista (0–29-vuotiaat), %

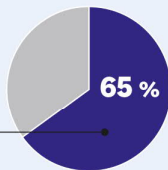
Koko maan vähintään 65 vuotta täyttäneistä, %

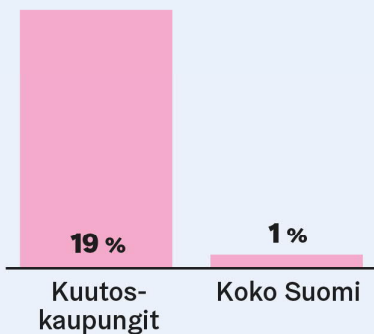
Koko maan vieraskielisistä, %

Suomen ulkomaalais-taustaisen väestön kasvusta vuosina 2012–2021, %

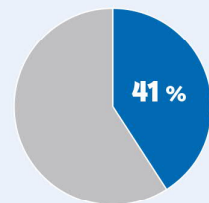

Väestönkasvun ennuste 2021–40

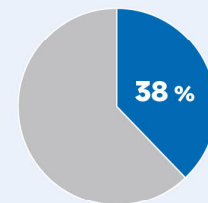

Työmarkkinat (2020)

Osuus koko maan työpaikoista, %

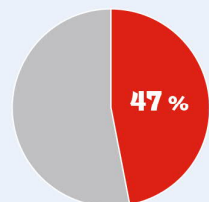

Osuus koko maan työttömistä, %

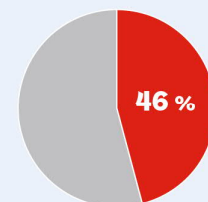

Koulutus (2020)

Osuus koko maan korkea-asteen tutkinnoista, %

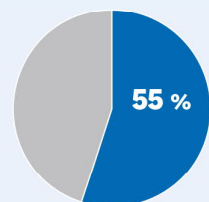

Osuus koko maan nuorista (20–29-v.), joilla ei perusasteen jälkeistä tutkintoa, %

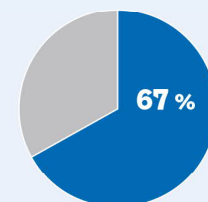

Asuminen (2020)

Osuus koko maassa valmistuneista asunnoista, %

Osuus koko maan asunnottomista, %

*Espoo, Helsinki, Oulu, Tampere, Turku, Vantaa.

